

Over vaders en zonen, de documentaire 'Peter Vos – Vogelparadijs'

Peter Vos met zoon Sander. Foto: privécollectie

De vader van Peter Vos zag in zijn zoon de beste tekenaar van de wereld. De documentaire *Peter Vos – Vogelparadijs* laat zien dat er aan dat talent een donkere keerzijde zat.

'Peter is geniaal en Paul kan helemaal niks'

Maar vooral gaat de film zoals gezegd over vaders en zonen, over Peter en zijn 'talentloze' broer Paul met hun ultrakritische vader Cornelis Vos, die Der Foeks werd genoemd. En over Sander die zoveel van zijn vader hield maar die hem ook – tijdelijk – kwijtraakte aan depressie, drank en vrouwen en die aan zijn sterfbed zat zoals vooral Paul bij zijn vader aan diens ziekbed had gezeten. 'Als vader 's nachts wakker werd trok hij aan een touwtje dat vastzat aan Pauls teen.'

'Pappa had zelf geen talent,' zei Peter Vos, die zijn hele leven met zijn overleden vader in gesprek is gebleven. 'Maar hij kon het met elegante jaloezie stimuleren.' Er was wel een keerzijde, vertelt Sander Vos over Der Foeks. 'Mijn opa stelde zijn twee zoons aan zijn vrienden voor met: dit is Peter, die wordt de beste tekenaar van Nederland. En dit is Paul, die heeft een minderwaardigheidscomplex. Peter is geniaal en Paul kan helemaal niks.' Wat de gevolgen waren voor Paul, die op jonge leeftijd dood van zijn barkruk in zijn stamcafé viel, laat zich raden.

Voor Peter had het enthousiasme van zijn vader een stimulerende werking: op aandringen van zijn vader meldde Peter zich aan bij de Rijksacademie. Maar het bleek ook een loodzware last, want Peter keek zijn hele leven naar zichzelf met de ogen van zijn vader en kon het, hoe geniaal hij ook was, dus nooit goed genoeg doen. Hij tekende zichzelf in de jaren tachtig als Yorick, de hofnar uit Hamlet, met zijn vader op zijn rug. In zijn dagboek schreef hij in dezelfde tijd: 'Je bent geen tekenaar. Je moest er een worden van pappa. De brave zoon, die 't leven leidt, dat zijn vader van hem verlangt.' En: 'Toen hij dood was voelde ik me bevrijd, maar dat mag eigenlijk niet want je moet van je vader houden volgens het vierde gebod.'

'Ik denk niet dat zijn vader hem heel veel geknuffeld heeft,' zegt Sander Vos in de film. 'Mijn opa's strategie was: ik moet Peter opnaaien, dus zei hij altijd: ik heb wel eens wat beters van je gezien. Hij gaf hem een onmogelijke opdracht mee.' Peter Vos nam zich voor die fout bij zijn eigen zoon nooit te maken, vertelt Sander, die in zijn raamkozijn drie Gouden Kalveren heeft staan voor zijn prestaties als editor van de films *Paradise Now*, *Black Butterflies* en *Full Contact*.

Peter nam zijn zoon overal naartoe, naar cafés, maar ook naar Artis, om samen naar vogels te kijken en ze naar de natuur te tekenen. 'Hij prees elk lijntje, elke krabbel die ik op papier zette.' Aanvankelijk kreeg de kleine Sander het gevoel dat hij zelf dus óók wel een bijzonder begaafde tekenaar moest zijn, net als zijn vader. Later werd zijn kijk op eigen kunnen wat realistischer. 'Dus ik probeerde voorzichtig: misschien lijk ik wat talent betreft toch meer op oom Paul, dan op jou,' vertelt Sander. 'Ja, dat heb ik inderdaad ook weleens gedacht,' antwoordde Peter voorzichtig, om zijn zoon te behoeden voor al te hoge verwachtingen. Die konden, zo wist hij uit zijn eigen jeugd, beter een beetje getemperd worden.

‘Het is dat hij zijn geld ermee verdiende, maar je zou het ook een ziektebeeld kunnen noemen,’ zegt Sander Vos over de extreme tekenlust van zijn vader Peter Vos (1935-2010). Ook wie geen vogelaar is, moet op 1 mei kijken naar *Peter Vos – Vogelparadijs*. Het is een prachtige documentaire van regisseur David de Jongh, die eerder onder andere een bijzondere film maakte over zijn vader, de fotograaf Eddy de Jongh. Ook in deze film gaat het weer vooral over vaders en zonen en daarom is het zo mooi dat Sander Vos de belangrijkste vertelstem is in de film. Wie Peter Vos kent – zoals iedereen die *Peter Vos – Vogelparadijs* heeft bekeken – hoort een versie van hem terug in Sander. En het is ontroerend om te horen hoe Peter Vos in de manier waarop hij zijn zoon opvoedde probeerde de fouten van zijn eigen vader te ontwijken. Wat uiteraard niet helemaal is gelukt.

Peter Vos komt naar voren in de documentaire als een waanzinnig getalenteerde tekenaar. Peter van Straaten, met wie hij soms werd verwisseld – ‘ik bewonder uw geniale Beestenkwartet, meneer Van Straaten’ – ontmoette zijn voornaamgenoot eind jaren vijftig voor het eerst. ‘Ik dacht dat ik een goeie tekenaar was maar toen ik zijn werk zag, ik viel bijna van mijn stoel van bewondering.’

Maar Peter Vos was ook een kwetsbare kunstenaar die niet helemaal toegerust was op het gewone leven en tegelijkertijd overtuigd was van eigen kunnen, dankbaar voor zijn talent en voor zijn gedegen, klassieke opleiding aan de Rijksacademie. Na veel drank – want alcoholisme is een andere parallel met de vorige film van David de Jongh – bleek Peter behalve een groot cafézanger ook buitengewoon venijnig, met name als het over moderne, abstracte kunst ging waarvan hij een diepe afkeer had. De drank, verloren liefdes en depressies hoorden net zo bij Peter als zijn talent, zijn eruditie en zijn charme.

**‘De drank, verloren liefdes en depressies
hoorden net zo bij Peter als zijn talent, zijn
eruditie en zijn charme.’**

Zeker, er komen ook anderen dan zoon Sander Vos aan het woord, met name zijn weduwe Saïda, en méér vrouwen uit zijn leven. Ook collega’s zoals Siegfried Woldhek, die toen Peter Vos overleed samen met Peter van Straaten een advertentie plaatste: ‘Onze meester is dood’. En vrienden zoals Theo Sontrop, uit de tijd van *Propria Cures*, jeugdvriend Louis Andriessen en de voormalige hoofdredacteur van *Vrij Nederland* Rinus Ferdinandusse. De laatste haalde Peter Vos naar *Vrij Nederland*, het blad waarvoor de tekenaar decennialang zijn beroemde ‘leeuwtjes’ zou maken en nog heel veel meer, totdat hij een paar jaar voor zijn dood op weinig elegante wijze aan de kant zou worden gezet.